

НОВИНИ

УДК 001:93/94

СПРАВЖНЄ СВЯТО АГРОІНЖЕНЕРІЇ

В. М. Булгаков, академік НААН, професор НУБіП України,
e-mail: vbulgakov@meta.ua, тел.: +38-097-228-89-05 – Національний університет
біоресурсів та природокористування України

Резюме

Мета. Висвітлюються етапи розвитку та наукові здобутки вчених Національного наукового центру «Інститут механізації та електрифікації сільського господарства» протягом 85-ти років з часу заснування.

Методи. Аналітично-описовий, історико-логістичний.

Результати. Виконано огляд найважливіших наукових розробок з часу заснування Центру. Акцентовано увагу на потужному кадровому потенціалі, який протягом 85-ти років виконував і продовжує виконувати важливі для країни загальнодержавні проблеми сільськогосподарського виробництва, забезпечуючи продовольчу безпеку України.

Висновки. Оригінальні розробки вчених Центру протягом 85-ти років внесли вагомий вклад у розвиток вітчизняної інженерної аграрної науки. Окремі наукові розробки вчених Центру широко

відомі не лише в Україні та на теренах колишнього Радянського Союзу, а й за кордоном. Деякі з них відзначені Державною премією України в галузі науки і техніки. Нині вчені ННЦ «ІМЕСГ» свої наукові зусилля спрямовують на те, щоб інтегруватися в загальноєвропейський простір.

В статті перераховані відомі директори інститутів аграрного профілю, директори крупних машинобудівних заводів, зарубіжні гості, які брали участь в ювілейних заходах.

Зокрема, Народний депутат України Альона Іванівна Шкрум вручила директору Центру, академіку НААН В.В. Адамчуку Грамоту за № 1539 від 06 листопада 2015 р. «За заслуги перед Українським народом», якою Верховна Рада України, нагородила трудовий колектив інституту за успіхи в роботі.

Ключові слова: ювілейне свято, аграрна інженерна наука, науковий колектив, сільськогосподарське виробництво, розробки, впровадження.

УДК 001: 93/94

НАСТОЯЩИЙ ПРАЗДНИК АГРОИНЖЕНЕРИИ

В. М. Булгаков, академик НААН, профессор НАУ Украины,
e-mail: vbulgakov@meta.ua, тел. : + 38-097-228-89-05 - Национальный университет
биоресурсов и природопользования Украины

Резюме

Цель. Освещаются этапы развития и научные достижения ученых Национального научного центра «Институт механизации и электрификации сельского хозяйства» в течение 85-ти лет с момента основания.

Методы. Аналитически-описательный, историко-логистический.

Результаты. Выполнен обзор важнейших научных разработок с момента основания Центра. Акцентируется внимание на мощном кадровом потенциале, который в течение 85-ти лет выполнял и продолжает выполнять важные для страны общегосударственные проблемы сельскохозяйственного производства, обеспечивая продовольственную безопасность Украины.

Выводы. Оригинальные разработки ученых Центра в течение 85-ти лет внесли весомый вклад в развитие отечественной инженерной аграрной науки. Отдельные научные разработки ученых Центра широко известны не только в Украине и на территории бывшего Советского Союза, но и за границей. Отдельные из них отмечены Государственной премией Украины в отрасли науки и техники. Сейчас ученые ННЦ «ИМЭСХ» свои научные усилия направляют на то, чтобы интегрироваться в общеевропейское пространство.

В статье перечислены известные директора институтов аграрного профиля, директора крупных машиностроительных заводов, зарубежные гости, которые принимали участие в юбилейных мероприятиях.

В частности, народный депутат Украины Алена Ивановна Шкрум вручили директору Центра, академику НААН В.В. Адамчуку Грамоту за № 1539 от 6 ноября 2015 «За заслуги перед Украинским народом», которой Верховная Рада Украины, наградила трудовой коллектив института за успехи в работе.

У листопаді 2015 року численна аграрна наукова спільнота, інженери, техніки та конструктори, виробничники, викладачі, молодь і ветерани галузі механізації та електрифікації сільського господарства урочисто відсвяткували 85-річчя від дня заснування Національного наукового центру «Інститут механізації та електрифікації сільського господарства» Національної академії аграрних наук України.

Пік знаменної дати випав на 27 листопада, коли в Інституті відбувся урочистий прийом та офіційне святкування цієї події (напередодні протягом двох днів тут проходила чергова Міжнародна науково-практична конференція «Технічний прогрес у сільському господарстві»). Спочатку окремо слід підкреслити, що до цих урочистих свят Інститут наче знову народився. Яскраво оновлені фасад та внутрішній інтер'єр інституту, відремонтовані лабораторії та службові приміщення, встановлене новітнє комп'ютерне та наукове обладнання, зручні нові меблі, сучасне енергозберігаюче опалення та освітлення. Таких масштабних перетворень в Інституті не було більш ніж 40 років.

Дев'ята година ранку. В фойє Інституту запрошених гостей привітно зустрічає його директор, академік НААН, доктор технічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України Валерій Васильович Адамчук. Видатний вчений і організатор науки, безсумнівний лідер в галузі землеробської механіки, механізації та електрифікації сільського господарства, все наукове життя якого фактично пройшло в цих стінах, він зараз має багато чого без будь-яких гордощів, показати гостям. Це завдяки його прагненню, волі та величезним зусиллям, незважаючи на скрутні часи, Інститут зараз фактично став сучасним європейським центром агроінженерної науки.

А завітали на свято агроінженерії багато відомих політичних та державних діячів

Ключевые слова: юбилейный праздник, аграрная инженерная наука, научный коллектив, сельскохозяйственное производство, разработки, внедрения.

України сьогодні, керівників науки, виробництва, громадських організацій, ветеранів, іноземних гостей. Так, офіційні поздоровлення на святі висловила присутня Народний депутат України, Голова підкомітету з питань державної служби та служби в органах місцевого самоврядування Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування А.І. Шкрум (політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Національну академію аграрних наук України офіційно представляли віце-президент – головний вчений секретар, академік НААН А.С. Заришняк та академік-секретар Відділення землеробства, меліорації та механізації Л.А. Пилипенко.

Фото 1. Народний депутат України А.І. Шкрум вручила директору Центру академіку НААН В.В. Адамчуку Грамоту Верховної Ради України «За заслуги перед Українським народом», якою нагороджено трудовий колектив Центру з нагоди ювілею

Photo 1. National Deputy Ukraine A.I. Shkrum handed the Director of the Centre academician NAAS V.V. Adamchuky Diploma of Verkhovna Rada of Ukraine "For Service to the Ukrainian people", which was awarded the labor collective of the Center on the occasion of the anniversary

Серед почесних гостей свята були відомі державні діячі країни, за фахом інженери-механіки сільськогосподарського виробництва: Мороз Олександр Олександрович, Народний депутат України 5-ти скликань, двічі Голова Верховної Ради України та Калетнік Григорій Миколайович, Народний депутат України 7-го скликання, академік НААН. Був присутній на святі також Шпак Василь Федорович, Народний депутат України 4 та 6 скликань, Президент української асоціації аграрних інженерів.

Фото 2. Вітання від Президії НААН. Зліва направо академік – секретар Відділення землеробства, меліорації та механізації Л.А. Пилипенко, директор Центру академік НААН В.В. Адамчук та віце-президент, головний учений секретар академік НААН А.С. Заришняк

Photo 2. Congratulations from NAAS Presidium. From left to right academician - assistant department of agriculture, irrigation and mechanization L.A. Pylypenko, Director of Academician V.V. NAAS Adamchuk and Vice President, Chief Scientific Secretary academician NAAS A.S. Zaryshnyak

Численний загін науковців Національної академії аграрних наук України на святі представляли директори її науково-дослідних установ: Гриник Ігор Володимирович – директор Інституту садівництва НААН, академік НААН, Камінський Віктор Францевич – директор Національного наукового центру “Інститут землеробства НААН”, член-кореспондент НААН, Вожегова Раїса Анатоліївна – директор Інституту зрошуваного землеробства НААН, Лупенко Юрій Олексійович – директор Національного наукового центру “Інститут аграрної економіки”, академік НААН, Вергунов Віктор Анатолійович – директор Державної наукової сільськогос-

подарської бібліотеки НААН, член-кореспондент НААН, Бондарчук Анатолій Андрійович – директор Інституту картоплярства НААН, Володін Сергій Анатолійович – директор ЗАТ “Інститут інноваційного провайдингу”, академік-секретар Відділення трансферу інновацій НААН, член-кореспондент НААН.

Український науково-дослідний інститут прогнозування та випробування техніки і технологій для сільськогосподарського виробництва імені Леоніда Погорілого представляли його директор член-кореспондент НААН Кравчук В.І. та заступник головного редактора науково-виробничого журналу “Техніка і технології АПК” канд. техн. наук Ясенецький В.А.

Міністерство аграрної політики та продовольства України було представлено на святкуванні заступником директора Департаменту – начальником управління технічної політики в АПК Гриньком П.В.

Київська обласна адміністрація направила для привітань делегацію у складі: Кривенко О.М. – заступника директора Департаменту агропромислового розвитку Київської ОДА та Баришевої К.О. – голови обласного профспілкового комітету.

Васильківська районна адміністрація, на території якого і розміщується зараз ННЦ “ІМЕСГ”, була представлена на святі: Одинцем В.І. – головою Васильківської райдержадміністрації, Любарською Т.Ю. – головою райкому профспілки працівників АПК та Жеребцовим В.В. – головою Глевахівської селищної ради. Був також присутній Ємеляненко К.О. – керівник Всеукраїнської асоціації селищних та сільських рад.

Виробнича спільнота сільськогосподарської техніки відрядила для привітань ювілярів своїх представників у складі голів асоціацій: Резніка М.Б. – Асоціація автомобілебудівників України “Укравтопром” (колишній український дипломат: Надзвичайний та Повноважний Посол України в США, Кореї, Китаї, Монголії, Антигуа і Барбуда); Штутмана П.Л. – Асоціація “Украгромаш”; Кульгавого В.Ф. – виконавчого директора Української асоціації аграрних інженерів. Заводи по випуску тракторної та сільськогосподарської техніки в Україні, які плідно співпрацюють з Інститутом, були представ-

лені: Аносовим В.І. – директором Харківського тракторного заводу ім. С.Орджонікідзе, Гармашом В.М. – заступником директора Дніпропетровського тракторного заводу ДП “ВО ПМЗ ім. А.М.Макарова”, Чабаном В.В. – генеральним директором Тракторного заводу ТОВ “Укравтозапчастина”, Михайленком П.М. – директором та Дриго В.О. – головним конструктором ВАТ “Брацлав”, Пономарьом Ю.В. – директором ТОВ “Краснянське СП “Агромаш”.

Багато вищих аграрних навчальних закладів України також делегували своїх представників на це величне свято. Найбільш потужною була делегація Національного університету біоресурсів і природокористування України на чолі з проректором з навчальної та виховної роботи, академіком НААН Квашою С.М. Широ привітати друзів та співвиконавців багатьох наукових досліджень приїхали: Кюрчев В.М. – ректор Таврійського державного агротехнологічного університету, доктор технічних наук, професор та проректор з наукової роботи цього ВУЗу, член-кореспондент Надикто В.Т.; Черновол М.І. – ректор Кіровоградського національного технічного університету, член-кореспондент НААН, та завідувач кафедри сільськогосподарського машинобудування, д.т.н., проф. Свірень М.О.; Іванішин В.В. – ректор Подільського державного аграрно-технічного університету, д.с.н.,

професор. Були також представники Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка, Львівського національного аграрного університету, Вінницького національного аграрного університету тощо. Завітали до ювілярів представники інших науково-дослідних установ НААН: Інституту агроєкології і природокористування (академік НААН Бойко А.Л.), Національного наукового центру “Інститут виноградарства і виноробства імені В.Є.Таїрова” (зав. відділу механізації Кувшинов А.О.) та ін.

На свято приїхали також закордонні гості, партнери ННЦ “ІМЕСГ” по багаторічній співпраці, по виконанню наукових досліджень та конструкторських розробок. Це колишній науковий співробітник інституту доктор філософії Маслович О. – (Ізраїль); проф. Комлач Д.І. – заступник директора та к.т.н. Пунько А.І. – завідувач лабораторії механізації приготування концентрованих кормів Білоруського науково-дослідного Інституту механізації сільського господарства, проф. Алтибаєв А. – завідувач лабораторії Інформаційних систем і технологій в АПК Казахського науково-дослідного інституту механізації та електрифікації сільського господарства та проф. Жук О.Ф. – завідувач лабораторії (ВІМ).

Фото 3. Лауреат премії Уряду РФ О.Ф. Жук вручає директору Центру академіку НААН В.В. Адамчуку ікону Володимирської Божої Матері, яка символізує мир і спокій у державі

Photo 3. Laureate of RF Government A.F. Juk hands Center Director Academician NAAS V.V. Adamchuky icon of the Vladimir Mother of God, which symbolizes peace and tranquility in the country

Завітали на свято агроінженерів й шановні ветерани на чолі з видатним аграрієм України Клюєм Василем Семеновичем, почесним академіком НААН д.т.н., проф. НУБіП України Головач І.В., директор виробничого об'єднання "Агрохімія" на Житомирщині Немашкало Я.П. та ін.

Після реєстрації та отримання подарункових супровідних матеріалів: ювілейний проспект, збірники інституту, ручки, значки всіх гостей свята гостинно запрошували до виставкової зали нещодавно створеного

музею ННЦ "ІМЕСГ". Тут з великою любов'ю зібрані та розміщені перші експонати, які стосуються створення Інституту, основних його досягнень за цей історичний період, макети і стенди, присвячені основним яскравим науково-технічним розробкам та їх впровадженню у виробництво. Величезну роботу по створенню музею провели насамперед співробітники науково-організаційного відділу на чолі з завідувачем Сергеевою Н.В., та провідним інженером Лучаніною Л.В.

Фото 4. Академік Міжнародної Інформатизації А.Н. Алтибаєв вручає директору Центру академіку НААН В.В. Адамчуку пам'ятний подарунок – копію в мініатюрі монумента Незалежності Республіки Казахстан

Photo 4. Academician of the International Informatization A.N. Altybayev presents the Center Director Academician NAAS V.V. Adamchuky a memorable gift - a miniature copy of the monument of Independence of Kazakhstan

А починалась історія цього наукового закладу з того, що 12 липня 1930 р. в системі Наркомзему УСРР був створений Український науково-дослідний інститут механізації і електрифікації сільського господарства (УНДІМЕСГ) з розташуванням у м. Харкові (Наказ НКЗС УСРР за №222/2910 від 12.07.30 р.).

Перед інститутом тоді були поставлені основні завдання по дослідженню, обґрунтуванню та розробці сільськогосподарських машин і обладнання для тракторної тяги: плугів, борін, сівалок, комбайнів, культи-

ваторів, снопов'язалок, молотарок, посівних машин; проведення порівняльних випробувань тракторів іноземного виробництва та ін. Спочатку свого існування інститут був розміщений у невеличкому приміщенні, але вже через рік він був переведений у більший будинок, а чисельність співробітників досягла 112 чоловік, для експериментальних польових досліджень було надано земельну ділянку біля Харкова, площею 1500 га. Згодом в структуру УНДІМЕСГу були включені багато філіалів і опорних пунктів, в тому числі Якимівська дослідна станція механізації

сільського господарства у селищі Якимівка Запорізької обл. (заснована ще у 1912 р. як базовий пункт Бюро сільськогосподарської механіки Вченого Комітету Департаменту Землеробства) та Запорізька станція електри-

фікації сільського господарства, відкрита на острові Хортиця. У 1931 р. Інститут увійшов у структуру новоствореної Всеукраїнської академії сільськогосподарських наук.

Фото 5. Білоруські гості зліва направо доценти Д.І. Комlach та А.І. Пунько вітають директора Центру академіка НААН В.В. Адамчука сувенірним подарунком – набором горілки «Біловезька Пуща»

Photo 5. Belarusian guests associate from left to right D.I. Komlach and A.I. Punko congratulate director of the Center academician NAAS V.V. Adamchuk souvenir gift - a set of vodka "Belovezhskaya Pushcha"

Основними досягненнями Інституту у 30-і роки минулого століття була розробка ряду технічних засобів для агрегативання тракторів, узагальнення і пропаганда досвіду передовиків-механізаторів, розроблення і виготовлення вітродвигунів.

За період до 1941 року в Інституті було виконано ряд актуальних досліджень, які вивели Інститут в число кращих наукових установ Наркомзему УРСР. Інститут двічі у 1939 р. і 1940 р. брав активну участь у Всесоюзній сільськогосподарській виставці, демонструючи власні конкретні розробки.

Так, до визнаних розробок Інституту у 1937-1938 рр. був спроектований і виготовлений науковцем-конструктором Перлі С.Б. вітродвигун Д-3 «УНДІМ», який показав високі результати випробувань і почав успішно застосовуватись і був навіть використаний на дрейфуючій станції «Північний полюс-1», де керівником експедиції, як відомо, був

видатний полярник І.Д. Папанін.

З початку Великої Вітчизняної війни у 1941 р. Інститут був евакуйований у Саратовську область, де продовжував проводити дослідження в галузі механізації та електрифікації сільського господарства.

Згідно Постанови РНК УРСР №545 від 13 грудня 1943 р. УНДІМ (таку назву тоді мав Інститут) 3 червня 1944 р. було переведено в Україну, але вже в місто Київ і розміщено у збудованому в Голосієво приміщенні поблизу Київського сільськогосподарського інституту.

Після повернення з евакуації наукові дослідження почали спрямовуватись на створення більш ефективних технічних засобів для механізації трудомістких процесів у рослинництві та тваринництві. У цей період у виконанні досліджень з землеробської механіки, механізації та електрифікації сільського господарства почали брати участь відомі українські вчені: А.А. Василенко,

П.М. Василенко, М.І. Медведєв, В.К. Заморський, П.І. Андрусенко, В.Г. Кузьмінський, О.О. Омельченко та інші.

Якщо визначати найбільш суттєві наукові та конструкторські досягнення Інституту у той час, то слід підкреслити, що за результатами досліджень були розроблені перші в державі культиватори для міжрядного обробітку ґрунту в посівах просапних культур, догляду за парами, удосконалено робочі органи картоплексаджалки та сівалок для роботи на підвищених швидкостях, було науково обґрунтовано ряд нових пропозицій із удосконалення технічних засобів для збирання зернових і кормових культур, які були використані при створенні нових та модернізації машин, що почали випускатись промисловістю.

Саме у цей час, у 1949 р., розробки Інституту мали перше високе державне визнання, оскільки за створення картоплексаджалки та впровадження технології напівгребеневого садіння і вирощування картоплі провідному науковцю інституту П.М. Настенку була присуджена Державна премія СРСР в галузі науки і техніки. Напівгребневий спосіб вирощування картоплі застосовувався тоді в Україні на площі близько 700 тис. га.

У п'ятдесяті роки минулого століття тематика Інституту була спрямована на завершення комплексної механізації вирощування сільськогосподарських культур та виробничих процесів у тваринництві.

Отримані співробітниками інституту результати нових досліджень були вдало впроваджені у виробництво нових та модернізованих технічних засобів для основного, передпосівного і міжрядного обробітку ґрунту, внесення мінеральних та органічних добрив, сівки зернових і просапних культур з механічним перенесенням мірного дроту (при квадратно-гніздовому посіві), жнивarki для збирання зернових культур, нові технічні засоби для збирання цукрових буряків, картоплі, кукурудзи і соняшнику, післязбирального очищення зерна.

У 1952 р. на державному рівні було затверджено першу Всесоюзну систему машин для комплексної механізації сільськогоспо-

дарського виробництва, розроблену саме за методикою УНДІМу.

Згідно постанови Ради Міністрів УРСР від 17.07.1964 р. на інститут було покладено обов'язки головного інституту в республіці в галузі механізації та електрифікації сільського господарства. Якимівська, Харківська і Львівська дослідні станції механізації сільського господарства були реорганізовані у відділення інституту – Південне, Східне та Західне.

У 1974 р. науково-дослідний заклад переїхав до нової будівлі в смт Глеваха Васильківського району Київської області, де функціонує і донині. Поруч з будівлею інституту з'явилися просторі цехи експериментального заводу. Згідно Указу Президента України від 12.04.2000 р. інституту надано статус Національного наукового центру з виконанням функцій головного інституту країни в галузі механізації та електрифікації сільського господарства і він отримав назву Національний науковий центр "Інститут механізації та електрифікації сільського господарства" Національної академії аграрних наук України.

Після знайомства з такою вражаючою історичною інформацією почесні гості Національного наукового центру "Інститут механізації та електрифікації сільського господарства" були запрошені до актові зали, яка також була оновлена і сяяла яскравими барвами величного свята.

З хвилюванням директор Інституту оголосив про початок урочистого свята, присвяченого 85-річчю Центру. Пролунав гімн України і урочистості вважаються відкритими.

Після представлення гостей слово надається Народному депутату України Альоні Іванівні Шкрум, яка тепло вітає колектив Центру зі святом та урочисто вручає трудовому колективу ННЦ "ІМЕСГ" Грамоту Верховної Ради України "За заслуги перед Українським народом", якою він нагороджується за вагомий внесок у розвиток аграрної науки та впровадження її результатів в агропромислове виробництво, багаторічну плідну працю, сумлінне ставлення до роботи та з нагоди 85-річчя від дня заснування.

Почесними грамотами Верховної Ради України урочисто нагороджуються завідувачі відділів Василенко М.О. та Герасимчук Ю.В. Грамотами Комітету з питань аграрної політики та земельних відносин Верховної Ради України нагороджуються провідний науковий співробітник, академік НААН Лінник М.К., головний науковий співробітник Грицишин М.І. та провідний редактор Сірий В.О. Учасники ювілейного зібрання з піднесенням сприймають вітання від лідера політичної партії Всеукраїнське об'єднання "Батьківщина" Ю.В. Тимошенко, яке оголосила А.І. Шкрум, та просять передати їй власні вітання з днем народження, що припав якраз на цей день.

Далі привітання, нагороди та подарунки були вручені ювілярам від Президії НААН, які оголосили та вручили А.С. Заришняк та

Л.А. Пилипенко. Зокрема, Почесною відзнакою НААН було нагороджено провідного наукового співробітника Мойсеєнка В.К., Почесними грамотами НААН нагороджено головних, провідних та старших наукових співробітників, завідувачів відділами: Возжика Ю.Г., Корнюшина В.М., Липунова М.І., Мельника Р.В., Недовесова В.І., Савченка І.Ф. та Шейченка В.О.

Далі, чисельними відомчими нагородами була відзначена самовіддана багаторічна праця багатьох співробітників Центру. Так, Почесними грамотами Міністерства аграрної політики та продовольства України нагороджені заступник директора Центру О.В. Сидорчук, а також завідувачі відділів: Братішко В.В. та Третяк В.М., провідні наукові співробітники: Кузьменко В.Ф. та Ткач В.В.

Фото 6. Справа наліво заступник директора Департаменту землеробства та технічної політики в АПК П.В. Гринько вручає Почесну грамоту Мінагрополітики України заступнику директора Центру д.т.н., професору члену-кореспонденту НААН О.В. Сидорчуку

Photo 6. Right to left, Deputy Director of Agriculture and Technology Policy in AIC P.V. Grinko presents the Diploma Agrarian Policy of Ukraine, Deputy Director of the Center Dr., Professor Corresponding Member of NAAS O.V. Sydorchuk

Почесними Грамотами Київської обласної ради відзначено: головного бухгалтера Центру Коваленко Л.Л., завідувача сектора Сідога М.О., а Почесними Грамотами Київської обласної державної адміністрації: начальника відділу Желяка О.П., заступника директора з наукової роботи Мироненка В.Г.,

головного наукового співробітника Фененка А.І.

Грамотою Київського обласного профспілкового комітету працівників АПК був нагороджений Василенко М.О.

Багато нагород було і від Васильківських районних державних установ. Так,

Почесною грамотою Васильківської районної державної адміністрації було нагороджено Кудринецького Р.Б. – завідувача відділу, Пономарьову Л.А. – помічника директора з економічних питань, Сергееву Н.В. – завідувача науково-організаційного відділу. Грамотою Васильківської районної ради було нагороджено Гузика І.М. – провідного інже-

нера, Кислого О.М. – провідного інженера, Українець О.Й. – завідувача відділу. Грамотами Васильківського районного комітету профспілки працівників АПК були нагороджені: Присяжний В.Г. – провідний науковий співробітник, Півень А.С. – провідний інженер та Ластівка Т.Я. – інженер з охорони праці.

Фото 7. Зліва направо заступник директора Центру д.т.н., професор В.Г. Мироненко, завідувач науково-організаційного відділу Н.В. Сергеева, д.т.н. А.Н. Алтибаєв та вчений секретар інституту к.т.н. С.П. Погорілий

Photo 7. From left to right, Deputy Director of the Center Dr., Professor V.G. Mironenko, head of the scientific and organizational department N.V. Sergeeva, Ph.D. A.N. Altybayev and scientific secretary of the Institute Ph.D. S.P. Pogorily

Напередодні свята в Інституті було введено та затверджено власну почесну нагороду: відомчу заохочувальну відзнаку ННЦ “ІМЕСГ”. Першими нагородженими цією почесною відзнакою стали ветерани Інституту: Адаменко О.І. – головний науковий співробітник Центру, Гончаров Є.С. – пенсіонер, колишній завідувач лабораторії ННЦ “ІМЕСГ”, Заслужений винахідник УРСР, Соколов В.М. – пенсіонер, колишній заступник директора ННЦ “ІМЕСГ”, Заслужений інженер УРСР.

Почесними грамотами ННЦ “ІМЕСГ” було нагороджено 11 співробітників Центру. Зокрема, Грека В.І. – директора ДП “ДГ “Оленівське”, Погорілого С.П. – ученого секретаря Центру, Білоконь О.Б. – завідувача науково-технічної бібліотеки, Калугу І.М. – техніка та ін. Десять співробітників наго-

роджено Грамотами ННЦ “ІМЕСГ”. Зокрема Анеляка М.М. – провідного наукового співробітника, Крупник Л.Р. – інженера, Гордієнка Г.М. – техніка та ін. Були оголошені подяки 13 співробітникам. Зокрема, Борису А.М. – завідувачу відділу, Мартичу А.Р. – провідному економісту, Садовничій С.М. – провідному інженеру, Перепелиці Н.М. – завідувачу аспірантури та ін.

Далі перед учасниками урочистих зборів виступив колишній Голова Верховної Ради України Мороз О.О. Він згадав яскраві особисті моменти плідної співпраці з науковцями ННЦ “ІМЕСГ”, коли він ще в молоді роки працював у Таращанському технікумі механізації сільського господарства. Він також окреслив сучасні проблеми сільського господарства в країні, зокрема в галузі механізації та електрифікації сільського

господарства та шляхи їх вирішення. Під бурхливі оплески присутніх Олександр Олександрович подарував ювілярам власні книги.

Яскравими на урочистостях були також виступи Шпака В.Ф., Калетніка Г.М., Кюрчева В.М. Останній, до речі, щиро привітав також особисто директора Центру академіка Адамчука В.В., урочисто вручивши йому атестат почесного професора Таврійського державного агротехнологічного університету, яким він був удостоєний за багаторічну невтомну співпрацю та одягнувши на нього професорську мантию. Урочисто пролунали на честь ювілярів вірші талановитого поета з півдня України – чл.-кор. НААН, професора Надикта В.Т.

Безліч яскравих подарунків, теплих вітань та побажань було висловлено ювілярам з усіх куточків України, від усіх запрошених на свято гостей.

Після перерви для присутніх був даний святковий концерт. Ювілярів щиро вітали піснями й танцями аматори з Національного університету біоресурсів і природокористування України. Яскраві, проникливі, патріотичні власні вірші пролунали з вуст видатного поета-пісняря сучасності, Народного артиста України Крищенка В.Д., який також був гостем цього величного свята.

А далі всі присутні були запрошені за святковий стіл, який зібрав всіх гостей та господарів, що й завершив величезну подію в житті Національного наукового центру “Інститут механізації та електрифікації сільського господарства” Національної академії аграрних наук України, єдиної зараз в країні науково-дослідної установи в галузі агроінженерії.

А що ж зумовило такі яскраві святкові події зараз, які ж суттєві здобутки мав Інститут у минулому і які в нього перспективи та плани на майбутнє?

Якщо зараз ретельно проаналізувати суттєві наукові та конструкторські розробки Інституту за означений історичний період, то слід підкреслити, що ще у шістдесяті роки минулого століття колектив науковців разом з галузевими науково-дослідними установами розробив понад 50 нових та вдосконалених

технологічних процесів механізованого виробництва продукції рослинництва і тваринництва в різних ґрунтово-кліматичних зонах України, у т.ч. внесення добрив та захисту рослин, технологічні процеси терасування схилів і вирощування багаторічних насаджень на терасах.

Заводи України освоїли серійний випуск розроблених Інститутом обладнання до картоплесаджалок, для хімічного знезаражування бульб картоплі, протруювач для обробки насіння озимої пшениці, цукрових буряків, кукурудзи, ячменю, пневматичних обприскувачів ОП-2000 та ОНШ-600 тощо.

До ґрунтовних науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт науковців інституту, які одержали загальне визнання та широке впровадження у виробництво, відноситься технологія потокового збирання зернових культур, яка вперше стала широко впроваджуватися в країні з 1965 року. Ця технологія збирання зернових та зернобобових культур одержала назву “української”. В колишньому СРСР вона щорічно застосовувалася на площі 12 млн. га, а в Україні – на 50% посівних площ.

У 1971 р. за розробку і впровадження у виробництво технології потокового збирання зернових і зернобобових культур з одночасним подрібненням та вивезенням соломи з поля співробітникам інституту М.Д. Галенку, І.М. Капліну, І.Т. Нікитенку та Ю.М. Шидловському у складі колективу виконавців була присуджена Державна премія УРСР в галузі науки і техніки.

У кінці 60-х років минулого століття Інститут брав активну участь у створенні тракторів Т-150К та Т-150 і шлейфу сільськогосподарських машин для їх агрегування. В більш пізній період вчені Інституту були активними учасниками створення сімейства універсальних просапних тракторів марки ЛТЗ, розроблення пневматично-гумових гусеничних рушіїв та інших типів рушіїв, які зменшували техногенний вплив на ґрунт.

У 1970-х роках виконано ґрунтовні теоретичні та експериментальні дослідження нових технологій і створено нові технічні засоби для виробництва зерна кукурудзи,

соняшнику і сої. Так, у 1982 р. за участь у створенні і впровадженні у виробництво приставки ППК-4 для збирання кукурудзи співробітники інституту М.В. Тудель, В.Ю. Поєдинок і В.І. Кифоренко також були удостоєні Державної премії УРСР в галузі науки і техніки.

У співавторстві з вченими Українського інституту кормів співробітниками УНДІМЕСГ було розроблено та впроваджено у виробництво нову технологію і технічні засоби для збирання, подрібнення і зберігання зерна кукурудзи у вологому стані. Ці розробки у 1986 р. відзначені Премією Ради Міністрів СРСР. Лауреатами її стали співробітники Інституту М.В. Тудель, В.І. Кифоренко, М.І. Єсепчук.

На початку 1980-х років в Інституті було досліджено та обґрунтовано параметри технічних засобів для сепарації, сушіння та зберігання зерна. Результати досліджень передані і впроваджені на Житомирському заводі "Вібросепаратор", який розпочав серійний випуск сімейства віброцентрових сепараторів типу БЦС продуктивністю від 25 до 100 т/год. Ці розробки захищені майже 50 патентами (в т.ч. і за кордоном) та авторськими свідоцтвами на винаходи. Інститут і зараз плідно співпрацює з ВАТ "Вібросепаратор" зі створення нових технічних засобів для післязбиральної обробки врожаю.

Колективом науковців Інституту розроблено та впроваджено у виробництво сімейство ярусних плугів ПНЯ-4-40, ПНЯ-6-40 зі змінними робочими органами до тракторів класу 3 і 5 та машини для безвідвального обробки і глибокого розпушування ґрунту ПЩН-2,5, ЩП-3-70 та ЯР-70.

У 1993 р. за участь у розробці базової моделі і впровадження у виробництво ґрунтозахисної системи землеробства з контурно-меліоративною організацією території співробітнику Інституту М.Н. Нагорному у складі колективу виконавців була присуджена Державна премія України в галузі науки і техніки.

В Інституті виконано комплексні дослідження із застосування енергії стиснутого повітря для транспортування, підготовки до внесення та внесення мінеральних добрив і

хіммеліорантів, які були використані при проектуванні складів силосного типу для зберігання хіммеліорантів та при створенні конструкцій машин з пневматичними робочими органами: АВМ-8 – для внесення добрив у ґрунт та ПШ-21,6 – для їх розсівання на поверхню ґрунту тощо. Крім того, Інститут був співучасником створення машини СТТ-10, а протягом наступного періоду створив машини для внесення твердих мінеральних добрив МВД-0,5; МВД-900; МВУ-5СПРО; МВД-9; МВД-5; МВД-4; МРД-4.

Традиційно в Інституті ведуться дослідження з механізації технологічних процесів у тваринництві. До серійного виробництва доведена доільна установка МВС-12, основою якої став новий доїльний апарат ДА-50. У 1983 р. було виготовлено 15 тис. пульсоколекторів ДА 50.00.00, що забезпечило модернізацію майже півтори тисячі доїльних установок в Україні.

У 1997 р. згідно рішення Президії НААН при спеціалізованому підприємстві ВАТ "Брацлав" створено лабораторію з проектування і виробництва техніки для доїння і первинної обробки молока, яка підпорядкована Інституту.

У 2000 р. за розробку наукових основ, створення і освоєння виробництва комплексу машин і обладнання для доїння та первинної обробки молока співробітникам Інституту А.І. Фененку, І.П. Маслу, М.А. Остапенку в складі творчого колективу з інших установ присуджена Державна премія України в галузі науки і техніки.

У 1990-х роках розроблені і впроваджені у виробництво нові комбіновані агрегати для обробки ґрунту АМО-7,2, АМО-3,6.

У 1992 р. на замовлення Уряду України співробітники інституту спільно із спеціалістами Міністерств і відомств розробили концепцію розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу і Програму виробництва технологічних комплексів машин та обладнання для сільського господарства, харчової і переробної промисловості, яка була затверджена Постановою Ради Міністрів та отримала статус Національної. За короткий період було освоєно

виробництво більше 500 найменувань нових та модернізованих технічних засобів, які раніше в Україні не виготовлялися.

У 2001 р. за створення та освоєння виробництва вітчизняних зернозбиральних комбайнів КЗС-9-1 “Славутич” та КЗС-1580 “Лан” співробітнику Інституту В.І. Недовесову у складі колективу розробників присуджена Державна премія України в галузі науки і техніки.

У 2006 році співробітниками Інституту розроблено Концепцію та Програму реалізації

державної технічної політики в агропромисловому комплексі та ряд інших нормативно-правових актів, які затверджені постановами Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України.

Розробки інституту регулярно демонструвалися в тематичних експозиціях ВДНГ СРСР та ВДНГ УРСР і були відзначені золотими, срібними і бронзовими медалями ВДНГ СРСР та дипломами ВДНГ УРСР. Було отримано 814 авторських свідоцтв на винаходи та 481 патент України.

Фото 7. Зліва направо директор Центру академік НААН В.В. Адамчук, заступник директора д.т.н., професор В.Г. Мироненко знайомлять зарубіжних гостей О.Ф. Жука та Д.І. Комлacha із експозицією музею інституту

Photo 7. From left director of the Center academician NAAS V.V. Adamchuk, Deputy Director, Ph.D., professor V.G. Mironenko introduce foreign visitors A.F. Juka and D.I. Komlacha of exposition Institute

В різні роки співробітникам Інституту за високі показники наукової діяльності, за розробки, які мали суттєве впровадження, були присвоєні високі почесні звання: “Заслужений інженер сільського господарства Української РСР” – В.М. Соколову та М.Д. Галенку; “Заслужений працівник сільського господарства Української РСР” – М.В. Туделю та В.Р. Губку; “Заслужений працівник сільського господарства України” – І.П. Маслу, І.С. Деревцю, М.В. Молодику та В.А. Насонову.

Зараз в Інституті працює 254 співробітники, з них 128 науковців; серед них – 9 докторів та 35 кандидатів наук, У тому числі 2 академіки НААН (Адамчук В.В., Лінник М.К.), 1 член-кореспондент НААН (Сидорчук О.В.), 2 науковці мають високе звання “Заслужений діяч науки і техніки України” (Адамчук В.В., Лінник М.К.), 2 – “Заслужений працівник сільського господарства України” (Грицишин М.І., Насонов В.А.), 3 – лауреати Державної премії України в галузі науки і техніки (Недовесов В.І., Мироненко В.Г., Фененко А.І.).

Зараз до мережі ННЦ "ІМЕСГ" входять Запорізький науково-дослідний центр з механізації тваринництва, Державне підприємство "Дослідне господарство "Оленівське"" (Фастівський р-н Київської обл.) та експериментальний завод ДП "Агромаш", який розташований в смт Глеваха.

У Центрі створено 13 потужних наукових відділів, які практично охоплюють усі перспективні галузі сільського господарства, зокрема:

- відділ науково-технічного забезпечення застосування добрив та засобів захисту рослин;

- відділ механізації диференційованого обробітку ґрунту та сівби сільськогосподарських культур;

- відділ перспективних технологій і технічних засобів для збирання, обробки та зберігання врожаю зернових і олійних культур;

- відділ науково-технічного забезпечення виробництва біоенергетичних культур та овочів;

- відділ мобільних енергетичних засобів та біоенергетики;

- відділ електрифікації та автоматизації агропромислового виробництва;

- відділ проектування науково-експериментальних зразків техніки та обладнання;

- відділ біотехнічних систем у тваринництві та заготівлі кормів;

- відділ моделювання технологічних систем і ринку технічного сервісу в АПВ;

- відділ моделювання та забезпечення работоздатності техніки в АПВ;

- відділ проектно-вишукувальних робіт та конструкційного моделювання;

- науково-методичний відділ;

- науково-організаційний відділ;

- відділ забезпечення експериментальних досліджень;

- випробувальний центр;

- відділ апробації наукових розробок.

Національний науковий центр "Інститут механізації та електрифікації сільського господарства" Національної академії аграрних наук України був нагороджений Почесною грамотою Президії Верховної Ради Української РСР (1980 р.) та Почесною грамотою

Кабінету Міністрів України (2005 р.).

Протягом останніх років науковцями Центру підготовлено і видано 36 монографій, 27 рекомендацій, опубліковано 780 статей, з них 745 у виданнях України, 34 у виданнях інших держав та отримано 436 патентів України на винаходи. За участю провідних вчених розроблено 2 Закони України, 5 концепцій і 4 Державні цільові програми розвитку АПК. Науковими підрозділами впроваджено у виробництво 52 найменування нових технічних засобів та обладнання, які виробляються на 19 машинобудівних заводах України.

Зараз у Центрі функціонують докторантура та аспірантура, діє спеціалізована вчена рада із захисту докторських і кандидатських дисертаційних робіт. В останні роки співробітниками Інституту були успішно захищені 3 докторські та 18 кандидатських дисертаційних робіт. В Інституті діяли і діють декілька потужних наукових шкіл, широко відомих за межами країни. Інститут має потужну наукову бібліотеку в галузі агроінженерії, та багато років видає загальнодержавний збірник наукових праць "Механізація та електрифікація сільського господарства", який подано для номінації на входження до Європейської бази цитування Scopus.

ННЦ "ІМЕСГ" багато років плідно співпрацює зі спорідненими Інститутами зарубіжних країн, зокрема ВІМ, ВНДІМЖ, ВНДІЕСГ, РУП "НВЦ Білорусі з механізації сільського господарства", Університетом сільського господарства імені А. Стульгінскіса (Литва), Трансільванським аграрним університетом (Румунія), Естонським університетом природничих наук (Естонія), Латвійським сільськогосподарським університетом (Латвія), Русенським університетом "Ангел Кънчев" (Болгарія), Вищою школою агробізнесу в Ломже та Інститутом агрофізики ім. Б. Добжанського (Польща). В останні роки вчені Інституту видали за кордоном численні наукові праці англійською та іншими іноземними мовами з сучасних теоретичних та експериментальних розробок.

Сьогодні, незважаючи на важкі часи перетворень в країні, реформування науки та складнощів у фінансуванні, ННЦ "ІМЕСГ"

НААН переживає етап творчого підйому, завдяки невтомній, організаційній праці його директора Валерія Васильовича Адамчука. Він докладляє чималі зусилля по отриманню результатів наукових досліджень, які сприятимуть створенню технічних засобів нового покоління для виробництва сільсько-господарської продукції за енергоощадними, екологічно безпечними технологіями. За обов'язковою вимогою академіка Адамчука В.В. майже всі розробки науковців Центру повинні мати світовий рівень і обов'язково мають бути надруковані в провідних європейських та американських журналах з агроінженерії.

Але головним є те, що директор сам блискуче володіє новітніми фундаментальними знаннями та вмінням їх успішно застосовувати в галузі аграрної науки. Якщо поєднати до цього його видатні організаторські здібності, управлінський талант, тверді, а головне вольові та гнучкі якості його характеру, що здатні не тільки забезпечити, в

цей важкий час, розробку та впровадження наукових досліджень у виробництво, а також яскравий хист відчувати принципово нові, перспективні наукові задачі та спроможність застосовувати методи та засоби досягнення їх успішного розв'язання, то є всі підстави стверджувати, що академік Валерій Адамчук впевнено тримає штурвал величезного човна, що зветься ННЦ "ІМЕСГ" у бурхливому морі сьогодення.

Директор, та його найближчі помічники, заступники директора з наукової роботи: д.т.н., проф., чл.-кор. НААН Сидорчук О.В. та д.т.н., проф. Мироненко В.Г. постійно удосконалюють методи наукових досліджень кожного з підрозділів Центру, намагаються системними підходами вирішувати забезпечення проведення досліджень, які б мали світовий пріоритет, спрямовувати тематику досліджень на розвиток сучасних світових напрямів – мехатроніки, робототехніки, автоматизованих систем управління тощо.

Фото 8. Зліва направо О.О. Мороз (Голова Верховної Ради України двох скликань) обговорює питання інженерної аграрної політики з академіком НААН В.М. Булгаковим та членом-кореспондентом НААН В.Т. Надиктом

Photo 8. From left to right O.O. Moroz (Chairman of the Verkhovna Rada of Ukraine two convocations) discusses engineering Agricultural Policy Academician NAAS V.M. Bulgakov and Corresponding Member of NAAS V.T. Nadyktom

Сьогодні Національний науковий центр “Інститут механізації та електрифікації сільськогосподарства” Національної академії аграрних наук України плідно працює на вирішення таких нагальних для сільськогосподарства країни проблем: розроблення ресурсо-, – енергоощадних технологічних процесів і створення для них нових технічних засобів та модернізацію існуючої техніки. Зокрема, це технічні засоби для обробітки ґрунту, внесення добрив та сівки за технологією смугового обробітку ґрунту (масове виробництво яких, за розробленою ННЦ конструкторською документацією, успішно освоїло ТОВ “Краснянське СП “Агромаш”); системи для комплектування ґрунтообробно-удобрювально-посівних комплексів на базі одноопераційних машин вітчизняного виробництва; пунктів підготовки насіння сільськогосподарських культур з використання нового покоління протруювачів, робочі органи яких не травмують насіння; новий технологічний комплекс для виробництва коренебульбоплодів без затрат ручної праці. На особливу увагу заслуговують розробки вчених ННЦ щодо переведення тракторів ХТЗ-2511 на електроаккумуляторну тягу. Не менш вдалою є розробка електронного регулятора, яка забезпечила можливість переобладнання тракторів ХТЗ-2511 з двигуном Мерз-307, у результаті чого трактор може експлуатуватись з використанням бензину або пропан-бутану, або біоетанолу. Доцільно відзначити, що робота трактора на пропан-бутані забезпечує зменшення витрат на паливо у порівнянні з дизельним паливом на 30%. Зараз у Центрі започатковані науково-конструкторські роботи зі створення гібридної трансмісії до окремих типів мобільних енергозасобів. Також вчені ННЦ “ІМЕСГ” значну увагу приділяють новітнім дослідженням й конструкторським напрацюванням зі створення техніки для виробництва палива з місцевої сировини для теплозабезпечення будівель у селах.

Основними напрямками перспективних наукових досліджень у галузі механізації, електрифікації та автоматизації сільськогосподарства на найближчий період вчені

Центру, разом зі своїми партнерами з провідних аграрних університетів країни, вважають наступні:

- підвищення ефективності використання машинно-тракторного парку шляхом формування вітчизняної Системи машин. Передумовою вирішення цієї проблеми є створення нового типу тракторів на основі колісних і гусеничних енергетичних засобів українського виробництва. Практична реалізація цих заходів є не деклараційною, а дійсно реальною, ефективною підтримкою сільгоспвиробників України;

- суттєве зменшення енергетичних витрат за рахунок впровадження у виробництво розроблених науковцями нових широкозахватних та комбінованих машинно-тракторних агрегатів за схемою “push-pull” (“штовхай-тягни”). Застосування таких агрегатів, розроблених на основі нових енергетичних засобів Харківського тракторного заводу, є запорукою суттєвого зменшення питомих витрат пального і техногенного навантаження на ґрунти, скорочення строків виконання сільськогосподарських робіт тощо;

- підвищення урожайності сільськогосподарських культур, зменшення енергетичних витрат і збереження родючості ґрунтів за рахунок впровадження принципово нових колійної та мостової систем землеробства;

- розроблення технологій та технічних засобів нового покоління для збирання сільськогосподарських культур з одночасним розв’язанням проблем використання різних частин врожаю;

- розроблення технічних засобів для реалізації технології збереження і накопичення вологи під час обробітки парів. За наявності суттєвих проблем зі штучним зрошенням практична реалізація цієї технології забезпечить гарантоване отримання дружних сходів і запланованої урожайності озимих культур в умовах недостатньої вологозабезпеченості ґрунтів;

- розроблення ресурсоенергоощадних технологій передачі і перетворення електричної енергії у агропромисловому комплексі. На сучасному етапі такий напрям наукової діяльності є важливою диверси-

фікаційною концепцією забезпечення енергетичної незалежності сільськогосподарського виробництва країни.

Таким чином, реалізація намічених перспективних напрямів в галузі агроінженерії служитиме запорукою успішної подальшої діяльності Національного наукового центру "Інститут механізації та електрифікації сільського господарства" Національної академії аграрних наук України, як флагмана вітчизняної аграрної науки, вчені,

конструктори та інженери якого матимуть суттєві досягнення, що збагатять світову науку, а головне сприятимуть розробці нових теорій, конструкцій та технологій високотехнологічного сільського господарства України.

академік НААН
Булгаков В.М.